

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Нормування праці» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки ЗВО СВО «Бакалавр» спеціальності 073 «Менеджмент».

Предметом навчальної дисципліни «Нормування праці» є вивчення загальних закономірностей та особливостей нормування праці персоналу підприємств.

Міждисциплінарні зв'язки:

Дисципліна «Нормування праці» вибірково професійної підготовки, тісно пов'язана з дисциплінами «Економічна теорія», «Соціологія», «Трудове право», «Психологія», а також є базою для вивчення дисциплін «Економіка підприємства», «Управління персоналом», «Планування і контроль на підприємстві», «Організація виробництва», «Стратегія підприємства», «Соціальна економіка», «Сталий розвиток сільських територій» тощо.

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Нормування праці» є формування комплексу теоретичних знань і вмінь щодо розробки та здійснення раціональної організації трудового процесу, нормування праці, які б забезпечували високу ефективність роботи персоналу.

1.2. Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни «Нормування праці» є сформувати у здобувачів вищої освіти цілісну систему знань про організацію нормування праці на підприємстві та основні методи нормування праці; навчити застосовувати економіко-математичні методи в нормуванні праці; навчити визначати та застосовувати різні види норм праці, навчити розраховувати економічну ефективність оновлення норм праці.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми у здобувачів вищої освіти мають бути сформовані наступні елементи компетентності:

знання:

- теоретичних та практичних особливостей нормування праці;
- особливостей управління нормуванням та організацією праці в підприємстві;
- методологічних принципів нормування праці;
- норм праці і їх впливу на розвиток трудового колективу;
- ефективного використання економіко-математичних методів нормування праці.

вміння:

– використовувати основні методи нормування праці;

– обчислювати показники наявності, рівня забезпеченості та руху персоналу; показники ефективності використання робочого часу; показники продуктивності праці персоналу;

– розраховувати різні види норм праці;

– проводити аналіз та оцінку умов праці; визначати напрями практичної діяльності з удосконалення організації праці в контексті безпеки, гігієни праці, поліпшення умов праці; визначати ефективність організації та обслуговування робочих місць працівників;

– здійснювати аналіз рівня нормування праці та забезпечення майбутніх потреб, що обумовлюють необхідність та основні напрями розвитку персоналу;

– заповнювати первинну документацію з обліку персоналу, робочого часу та нормування праці в підприємстві.

способи мислення:

- аналіз,
- синтез;
- конкретизація,
- порівняння,
- узагальнення.

професійні, світоглядні і громадські якості:

- аргументування власної позиції;
- робота в команді та співробітництво;
- розвиток концентрації та переключення уваги;
- високий рівень розвитку пам'яті;
- високий рівень математичних здібностей;
- спроможність працювати в умовах дефіциту часу та інформації;
- здатність організовувати та проводити нормування праці на будь-якому об'єкті;
- здатність отримання, накопичення та передачі інформації в процесі управління персоналом;
- здатність до оволодіння новими знаннями у сфері нормування праці
- здатність до аналітичного мислення.

морально-етичні цінності:

- ціннісне ставлення здобувача до суспільства і держави;
- цінність людської праці;
- ціннісне ставлення до свого особистого «Я»;
- втілення у практичні діяльності моральних переконань; ідеалів, норм, почуттів та принципів;
- дисципліна у виконанні суспільних принципів норм поведінки (обов'язки та відповідальність);
- формування громадської думки.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 150 годин / 5 кредити ЄКТС.

2. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Сутність та основи нормування праці

Економічна сутність та функції нормування праці. Сутність технічного нормування праці, розвиток наукових засад нормування праці, наукові засади технічного нормування праці, цілі й завдання технічного нормування праці, предмет та об'єкт нормування праці, наукові принципи технічного нормування праці, зміст принципів відповідності та прогресивності, зміст принципу наукової організаційно-технічної обґрунтованості та принципу рівнонапруженості норм, зміст принципів обов'язковості, комплексності норм, регламентації складу робіт та умов виконання норм, зміст принципів оптимального вибору об'єкта нормування та демократичного залучення трудящих, значення технічного нормування праці.

Тема 2. Характеристика об'єкта нормування: організація праці, робоче місце

Сутність організації праці, її завдання та основи. Єдність трудового і виробничого процесів, поділ праці, форми поділу праці, види поділу праці, соціальні наслідки поділу праці, зміст поняття кооперування праці, форми кооперування праці, технологічне кооперування праці та його види, види виробничих бригад, їх відмінності, виробничий процес, технологічний процес, трудовий процес. Принципи ефективної організації трудового процесу, робоче місце, їх класифікація, функції обслуговування робочих місць.

Тема 3. Умови та режими праці

Поняття про умови та режим праці. Працездатність, динаміка працездатності, фактори виробничого середовища, о впливають на працездатність. Внутрішньозмінні, добові, тижневі, місячні та річні режими праці. Поняття та складові умови праці. Атестація робочих місць, порядок проведення атестації, шкідливі та небезпечні умови праці, охорона праці та безпека життєдіяльності, пільги та компенсації.

Тема 4. Вивчення витрат робочого часу

Робочий час, класифікації робочого часу, види часу роботи, час перерв, регламентовані та нерегламентовані перерви, методи вивчення робочого часу, технічні засоби вивчення робочого часу, методи вивчення робочого часу: фотографія робочого дня, фотографія робочого процесу, самофотографія, хронометраж, фотохронометраж. Мета проведення фотографії робочого часу, етапи проведення фотографії, етапи проведення хронометражних спостережень, цілі застосування фотохронометражу, метод моментних спостережень, його види та способи проведення.

Тема 5. Методи нормування і встановлення норм

Методи нормування праці, сутність аналітичного методу нормування праці, сутність укрупненого та сумарного досвідно-статистичного методів, норми витрат праці за видами норм, норми витрат праці за сферою застосування норм, норми праці за методом обґрунтування норм, методика встановлення норм часу, норма часу, норма виробітку, зв'язок між нормою часу та нормою виробітку, норма обслуговування, норми чисельності виконавців, норма управління нормоване завдання, відмінності між нормуванням праці робітників та різних груп службовців.

Тема 6. Нормування праці за нормативами

Нормативи праці, види нормативів, нормативи за рівнем застосування, сутність нормування праці за мікроелементами, система мікроелементного нормування праці, підходи до визначення нормальної інтенсивності праці, визначення надбавок часу на відпочинок та особисті потреби за системами різних науковців, сутність мікроелементного нормування праці, сутність укрупнених нормативів праці, різновиди укрупнених нормативів праці, порядок розрахунку укрупнених типові норми праці.

Тема 7. Аналіз та перегляд норм праці

Управлінням нормуванням праці, аналіз стану нормування праці на підприємстві, показники оцінки стану нормування праці на підприємстві, зміст коефіцієнта охоплення персоналу нормами праці, зміст коефіцієнта нормованої праці на підприємстві, зміст показника процента технічно обґрунтованих норм на підприємстві, норм виробітку, рівень перевиконання трудових норм за фактично відпрацьованим часом, рівень перевиконання трудових норм за змінним часом, рівень виконання норм виробітку на дільницях, де переважає масовий тип виробництва, якість норми праці, точність норми праці.

Тема 8. Ефективність оновлення норм праці, вдосконалення нормування праці на підприємствах

Диференціація та перегляд норм праці. Порядок перегляду норм праці, оцінювання їх економічної ефективності, соціальний ефект перегляду й оновлення норм, економічні результати оновлення норм, метод прямих розрахунків на дільницях, у цехах та на підприємстві в цілому, напрями вдосконалення нормування праці на підприємствах України, подальший розвиток нормування праці як науки.

3. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Багрова І. В. Нормування праці: [Навч. посібник] / І.В. Багрова. – К.: Цент навчальної літератури, 2003. – 212 с.
2. Чернов В. Нормування праці: [Навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни] / Віталій Чернов, Євгеній Оленич; За ред. Є.І.Оленич. – К.: КНЕУ, 2000. – 146 с.
3. Дядик Т.В. Економіка праці та соціально-трудова відносини: [Навч. посібник] / Т.В. Дядик. – Полтава: ФОП Говоров, 2008. – 344 с.
4. Махсма М. Б. Економіка праці та соціально-трудова відносини: [Навч. посібник] /

М.Б. Махсма. – К.: Атіка, 2005. – 205 с.

Допоміжна

1. Грішнова О.А. Економіка праці та соціально-трудова відносина: [Підручник] / О.А. Грішнова. – К.: «Знання», 2009. – 390 с.
2. Гриньова В.М. Економіка праці та соціально-трудова відносина: [Навч. посіб.] / В.М. Гриньова, Г.Ю. Шульга – К.: «Знання», 2010. – 310 с.
3. Економіка праці і соціально-трудова відносина: [Навч. посібник] / За ред. В.М. Ковальова. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 256 с.
4. Економіка праці та соціально-трудова відносина: [Навч. посіб.] / За ред. І.К. Назарової. – К., 2010. – 573 с.
5. Економіка праці та соціально-трудова відносина: [Навч.-метод. посібник] / За заг. ред. проф. Качана Є. П. – Тернопіль: ТДЕУ, 2006. – 373 с.
6. Економіка праці і соціально-трудова відносина: [Навч. посібник] / О.В. Акіліна, Л.М. Ільїч – К.: Алерта, 2010. – 734 с.
7. Економіка праці і соціально-трудова відносина: [Навч. посібник] / В.М. Ковальов, В.С. Рижиков, О.Л. Єськов; Ред. В.М. Ковальова. – Київ: Центр навчальної літератури, 2006. – 256 с.
8. Єсінова Н. І. Економіка праці і соціально-трудова відносина: [Навч. посібник] / НІ. Єсінова. – К: Кондор, 2006 – 432 с.
9. Завіновська Г.О. Економіка праці: [Навч. посібник] / Г.О. Завіновська. – К.: КНЕУ, 2007. – 304 с.
10. Ляш О.І. Економіка праці та соціально-трудова відносина: [Навч. посібник] / О.І. Ляш, С.С. Гринкевич. – Київ: «Ліра-К». 2010. – 476 с.
11. Колот А.М. Економіка праці і соціально-трудова відносина: [Підручник] / [А.М. Колот, О. А. Грішнова, О. О. Герасименко та ін.]; за наук. ред. д-ра екон. наук, проф. А.М. Колота. – К: КНЕУ, 2009. – 711 с.
12. Лукашевич В.М. Економіка праці та соціально-трудова відносина: [Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.] / В. М. Лукашевич. – 3-є вид. – Львів: Новий Світ. – 2008. – 248 с.

Інформаційні ресурси

1. Державна служба зайнятості України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.dcz.gov.ua/control/uk/index>.
2. Головне управління статистики у Полтавській області [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.poltava.gov.ua>
3. Журнал «Ринок праці та зайнятість населення» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ipk-dszu.kiev.ua/journal>.
4. Газета по-українськи [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://gazeta.ua/newspaper>.
5. Труд [Електронний ресурс] – Режим доступу: .
6. Українська газета Плюс [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ukrgazeta.plus.org.ua>.
7. Персонал Плюс [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.personal-plus.net>.